

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА “Географія. 6 клас” НУШ

згідно модельної навчальної програми “Географія. 6-9 класи” для ЗЗСО
(автори Запотоцький С.П. та ін.), 2021 р.

за Державним стандартом базової середньої освіти, 2020 р.

(затверджено наказом МОНУ від 12.07.2021 № 795 у редакції наказу
МОНУ від 11.04.2022 № 324)

<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/pryrodnycha-osvitnia-haluz/>
https://drive.google.com/drive/u/2/folders/1tzVjo_dccHe3DfVH2yosbV3INg2isO5j

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З метою забезпечення впровадження Державного стандарту базової середньої освіти у 2023/2024 н.р. для **6-х класів ЗЗСО** та відповідно додатків № 1 (ст. 11 - загальний обсяг навчального навантаження для закладів із навчанням української мови **рекомендовано 2 години на тиждень/70 год на рік, резерв - 2 год.**), № 3 (ст. 17 - типовий навчальний план для закладів із навчанням української мови **рекомендовано 2 години на тиждень/70 год на рік**), № 5 (ст. 43 - перелік модельних навчальних програм - пункт 56 “Географія. 6-9 класи”) до наказу МОНУ від 19.02.2021 № 235 “Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти”.

Навчальна програма “Географія. 6-9 класи” НУШ створена на основі модельної навчальної програми «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.), «*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України*». Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324. **Галузь: природнича.**

У 6 класі курс «Географія» охоплює 2 розділи. На вивчення географії у 6 класі передбачено 70 годин (2 години на тиждень).

Розділ I. «Земля на глобусі й карті» знайомить учнів з темами «Глобус – модель Землі» та «Зображення Землі на карті». Обидві теми спрямовано на формування низки предметних компетентностей: читання карт, використання картографічних джерел інформації для орієнтування на місцевості, визначення відстаней між об'єктами тощо.

Розділ II. «Оболонки Землі» включено теми «Літосфера», «Атмосфера», «Гідросфера», «Біосфера та ґрунти», «Природні комплекси» та «Антропосфера». Цей розділ програми спрямовано на формування знань про оболонки Землі, взаємозв'язки явищ і процесів у них та між ними, розуміння цілісності планетарного й зональних природних комплексів.

У 6 класі продовжено формування загальної географічної культури учнів/учениць, ключових компетентностей, які ґрунтуються на умінні застосувати набуті знання в життєвих ситуаціях.

Сучасна географічна освіта має викликати в учнів цікавість і захоплення світом та його людьми і ці почуття мають залишитися з ними на все життя. Навчання має надати учням знання про різноманітні місця, людей, ресурси, природне і людське середовище, а також глибоке розуміння основних фізичних і суспільних процесів на Землі. Географічні компетентності забезпечують формування в учнів просторової уяви та мислення, пояснюють, як природні та суспільні об'єкти, явища і процеси на Землі в різних масштабах формуються, взаємопов'язані та змінюються з часом.

У ст. 12 Закону України «Про освіту» задекларовано завдання формування ключових компетентностей, одна з яких – **компетентність у галузі природничих наук**. Вона передбачає формування наукового світогляду, здатність і готовність застосовувати відповідний комплекс наукових знань і навичок для пояснення світу природи, набуття досвіду дослідження навколишнього середовища та формулювання достовірних висновків на основі отриманої інформації, розуміння змін, зумовлених людською діяльністю та відповідальність за наслідки такої діяльності.

Засадничий принцип навчання – це принцип життєвої доцільності і прикладної функціональності. Для успішної повсякденної діяльності сьогодні замало знань і умінь, необхідно зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему, вести самостійний чи спільний пошук способів її розв'язання, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків.

Навчальна програма курсу «Географія» дозволяє реалізувати це завдання. Зміст навчання спрямований на вироблення практичних навичок та раціональної поведінки учнів. **Програма сприяє формуванню в учнів як ключових і предметної (географічної) компетентностей так і наскрізних умінь.**

Програма розроблена відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти з урахуванням вікових, загальнонавчальних і психологічних

особливостей учнів. Зміст навчальних занять, методи роботи спрямовані на формування відповідальності учня за власні вчинки, виховання почуття

обов'язку, толерантності, прагнення до пізнання й істини, наполегливості, ощадливості, працьовитості, екологічної свідомості. Вони також сприяють виявленню конструктивної активності, формуванню відповідальності за прийняття виважених рішень під час власної і групової діяльності, усвідомленню значення набутих компетентностей для успішної самореалізації, усвідомленню залежності добробуту й успіху від рівня опанування здобутками сучасної науки і техніки, обстоюванню важливості ощадливого та раціонального використання ресурсів тощо. Учні вперше знайомляться з навчальним систематичним курсом географії. При його вивченні починається формування географічної культури і навчання відповідно до географічної мови. Вивчаючи його, учні оперують географічними уявленнями і поняттями, а також уміннями, пов'язаними з використанням джерел географічної інформації. Значна увага приділяється краєзнавчому й екологічному принципам навчання.

Г ЕОГРАФІЯ 6 клас - 70 год. на рік (2 год. на тиждень)

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета
Учень/учениця: <i>розуміє</i> причини розмаїття природи та певні її закономірності; <i>з'ясовує і пояснює</i> значення географічних знань у житті людини; <i>здійснює</i> пошук географічної інформації з різних джерел; <i>логічно</i> структурує власне повідомлення; <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб; <i>розпізнає</i> з допомогою вчителя пізнавальну географічну проблему у запропонований спосіб; <i>взаємодіє</i> в групі для розв'язанням навчальної проблеми відповідно до своєї ролі; <i>знаходить, збирає і зберігає</i> географічні дані різних типів; <i>критично оцінює</i> географічну інформацію, отриману з різних джерел; <i>використовує</i> карту, картографічні онлайн сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень.	Вступ (4 год.). Географія як наука про Землю. Значення географічних знань та умінь для життєдіяльності людини (1 год). Методи географічних досліджень. Сучасні наукові дослідження Землі і винаходи людства. Сучасні друковані та електронні джерела географічної інформації (1 год). Особливості організації власних географічних спостережень. Дослідження “Спостереження за висотою Сонця над горизонтом” (1 год.). Урок-узагальнення (1 год.).

РОЗДІЛ І. ЗЕМЛЯ НА ГЛОБУСІ Й КАРТІ

Учень/учениця: розуміє зміст поняття «геоїд»; досліджує об'єкти і явища, використовуючи відповідні моделі, зокрема й цифрові; використовує глобус як джерело інформації; пояснює як рухи Землі впливають на її природу й життя людей; добирає математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на глобусі.

Тема 1. Глобус – модель Землі (3 год.). Форма і розміри Землі. Навколосвітня подорож Ф. Магеллана (1 год.).
 Рухи Землі та їх наслідки (1 год.).
 Глобус як модель Землі: види, умовні знаки. Визначення напрямів на глобусі. **Картографічний практикум** “Умовні знаки на глобусі. Визначення напрямів на глобусі” (1 год.)

Учень/учениця: використовує карту як джерело інформації; використовує картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; співвідносить інформацію на карті, плані, глобусі та космознімку; добирає математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; використовує вміння перетворювати й представляти різні види масштабів; логічно структурує власне повідомлення; з'ясовує і пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб значення сучасних картографічних зображень в житті людини; пропонує правила взаємодії в групі і дотримується їх.

Тема 2. Зображення Землі на карті (6 год.). Зображення земної поверхні на космічних знімках та глобусі, картах, планах місцевості. Визначення напрямків на картах (1 год.). Шкільні географічні карти, географічні атласи, картографічні онлайн-ресурси. Загально-географічні та тематичні карти (1 год.). Легенди загально-географічних та тематичних карт. Географічна карта в житті людини (1 год.). **Картографічний практикум** “Визначення напрямків на планах місцевості та відстаней між об'єктами на глобусі й географічній карті” (1 год.). Масштаб та його види. Визначення відстаней між об'єктами на глобусі та карті (1 год.) **Урок-узагальнення** (1 год.)

Робота зна... тем... міс... **Робота** про... под... **Прогноз** гос... **Корисні** вим... від... й п... цир... **Карта**

РОЗДІЛ ІІ. ОБОЛОНКИ ЗЕМЛІ (55 год.)

Учень/учениця: розуміє зміст понять «вулкан», «літосфера», «літосферна плита», «епіцентр землетрусу», «кратер», «жерло», «гейзер», «зсув», «сейсмічний пояс», «ерозія», «вивітрювання», «абсолютна і відносна висота точок», «горизонталь», «мінерал», «гірська порода»; розрізняє гори і рівнини за висотою, види вивітрювання та ерозії, гірські породи

Тема 1. Літосфера (11 год.)
 Будова літосфери (1 год.)
 Літосферні плити, механізм та наслідки їх переміщення.
Картографічний практикум “Знаходження на контурній карті меж літосферних плит, сейсмічних поясів,

До ба... Чо... ко... жи... **Ди** ву... ви...

за походженням; <i>знаходить, показує</i> на картах вулкани (Етна, Мауна-Кеа, Карадаг), гори (Гімалаї, Карпати, Кримські), рівнини (Амазонська низовина, Східно Європейська рівнина, Бразильське плоскогір'я, Придніпровська височина і Придніпровська низовина) відповідно до навчального завдання; <i>використовує</i> фізичну карту як джерело інформації; <i>здійснює</i> пошук географічної інформації з різних джерел; <i>використовує</i> картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для моделювання, організації власних географічних досліджень; <i>створює</i> самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження процесів у літосфері; <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються у літосфері; <i>використовує</i> здобуті знання і набутий досвід для збереження життя й здоров'я свого та інших людей під час землетрусу, виверження вулкану, утворення зсуву; <i>складає</i> з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб.	окремих вулканів, гір і рівнин"- виконується протягом теми (1 год.) Землетруси. Вулканізм. Сейсмічні пояси Землі (1 год.) Зовнішні процеси на земній поверхні (1 год.). Абсолютна і відносна висота точок. Шкала висот і глибин. Горизонталі. Практична робота № 1 "Визначення за планом місцевості, фізичними картами абсолютної і відносної висоти окремих об'єктів" (1 год.). Рельєф суходолу (1 год.). Рельєф дна океану (1 год.). Фізична карта світу, півкуль (1 год.). Фізична карта України. Практична робота № 2 "Опис гір, рівнин за фізичною картою. Групування форм поверхні на фізичній карті (України, материка, світу) за висотою (1 год.). Мінерали і гірські породи. Корисні копалини (1 год.). Узагальнення (1 год.).	Мо літ ер Ро бу Пр дж зе на Ев ко ку Ро пр ви (б Ро пр зс пр ву Пр Ка мо ін.
Учень/учениця: <i>розуміє</i> зміст понять «атмосфера», «озоновий шар», «амплітуда температур повітря», «середні температури», «атмосферний тиск», «сила вітру», «бриз», «погода», «теплові пояси», «клімат»; <i>розрізняє</i> абсолютну і відносну вологість повітря, види хмар, види опадів; <i>планує</i> географічне дослідження процесів в атмосфері з допомогою вчителя; <i>моделює</i> атмосферні явища самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб; <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання завдань; <i>будує графічні моделі:</i> графік зміни температури повітря, розу вітрів, діаграми хмарності, опадів <i>виконує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження, фіксує одержані результати; <i>представляє</i> результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв; <i>аналізує</i> з допомогою вчителя результати досліджень атмосфери за запропонованими критеріями; <i>представляє</i> самостійно або з допомогою вчителя інформацію про погоду і клімат в різних формах; <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в атмосфері; <i>обирає</i> самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи, засоби для	Тема 2. Атмосфера (17 год.) Склад і будова атмосфери (1 год.). Нагрівання атмосферного повітря. Дослід-спостереження "Ведення та аналіз даних календаря погоди за місяць" (1 год.). Добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання. Середні температури, амплітуди температур (1 год.). Практична робота № 3 "Складання й аналіз графіка добового і річного ходу температури повітря, рози вітрів, діаграми хмарності й опадів" виконується протягом теми (1 год.). Атмосферний тиск, його зміни у тропосфері (1 год.). Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість. Бризи. Роза вітрів (2 год.). Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари, їхні форми,	Мо атм в до Уте роз шкі сво Тво шви впл роз закр вик зап люд спе пог інте Роб про сук вер їх п

розв'язання навчальної / життєвої проблеми щодо погодних явищ; <i>використовує</i> фізичну, кліматичну карту як джерело інформації; <i>використовує</i> картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; <i>використовує</i> термометри та ін. приладдя для визначення характеристик погоди; <i>визначає</i> та <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя види хмар; <i>використовує</i> самостійно або за допомогою вчителя здобуті знання і набутий досвід для розв'язання життєвої проблеми, наводить приклади подолання спільними зусиллями громади (жителів вулиці, міста) наслідків стихійних атмосферних явищ і процесів; <i>дотримується</i> правил безпечної поведінки під час грози, граду, ожеледі, урагану та інших несприятливих природних явищ; <i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до власних географічних досліджень; <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання завдань.	хмарність. Туман (2 год.). Опади, їхні види, вимірювання (1 год.) Куляста форма Землі і розподіл тепла на її поверхні та в тропосфері (1 год.) Погода (1 год.). Проект “Характеристика погоди у даній місцевості за допомогою онлайн-застосунків погоди” (1 год.). Клімат. Кліматична карта світу, України (1 год.). Ресурси атмосфери (1 год.). Небезпечні і рідкісні атмосферні явища (1 год.). Людина й атмосфера. Урок узагальнення (1 год.).	Роб інф мет Чом пор вид Пр пра нес які (бу Пр Кор вим завд Виз пов пев пов
Учень/учениця: <i>розуміє</i> зміст понять «протока», «гідросфера», «море», «затока», «солоність океану», «річкова долина», «річкова система», «басейн річки», «вододіл», «режим річки», «озеро», «водосховище», «канал», «болото», «льодовик», «багаторічна мерзлота», «підземні води», «мінеральні води», «термальні води»; <i>розрізняє</i> частини Океану, види руху води в океанах, елементи річкової долини, види живлення річок, види озерних улоговин, льодовиків, підземних вод; <i>знаходить, показує</i> на картах і <i>позначає</i> на контурній карті Чорне, Азовське, Середземне моря; Керченську, Гібралтарську, Магелланову, Берингову протоки; Біскайську, Бенгальську затоки; острови Велика Британія, Гренландія, Мадагаскар, Джарилгач; півострови Скандинавський, Кримський, Аравійський, Індостан; Маріанську западину; річки Дніпро, Дунай, Ганг, Ніл, Амазонка; озера Шацькі, Каспійське, Байкал відповідно до завдання; <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою; <i>розпізнає</i> з допомогою вчителя пізнавальну проблему щодо використання водних ресурсів, охорони водних об'єктів у запропонованій ситуації; <i>обирає</i> самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи, засоби для розв'язання життєвої проблеми щодо безпечної	Тема 3. Гідросфера (17 год.) Гідросфера (1 год.). Світовий океан (1 год.). Острови в океані (1 год.). Карта океанів. Картографічний практикум “Знаходження назв океанів, морів, проток, заток, островів, річок, озер” - виконується протягом вивчення теми (1 год.). Властивості вод Світового океану. Рухи води в Світовому океані (1 год.). Життя в океанах і морях. Ресурси Світового океану. Господарська діяльність людини в Світовому океані (1 год.). Води суходолу. Річка: річкова долина, річкова система, басейн річки, вододіл (1 год.). Живлення, водний режим річки. Робота річок (1 год.). Практична робота № 4 “Визначення довжини річки користуючись масштабом і ниткою” (1 год.). Озера, походження озерних улоговин, солоність (1 год.). Озера України (1 год.). Болота, особливості їх утворення та поширення (1 год.). Штучні водойми і водотоки (1	Дос річч пот дже буд пля Мо сис Мо фіз мет Роб «Гл фот дос Ко Тв бо Ро пр ху Об Як шн Як у Гр Чо те

поведінки під час повеней, катастрофічних паводків, льодоставу й льодоходу, шторму, цунамі, перебування на березі водойми, руху болотистою місцевістю; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя здобуті знання і набутий досвід для розв’язання життєвої проблеми, наводить приклади подолання наслідків стихійних явищ і процесів у гідросфері; <i>з’ясовує і пояснює</i> з допомогою вчителя значення знань про гідросферу в житті людини, підприємницькій діяльності; <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження; <i>виявляє</i> емоційно- ціннісне ставлення до наслідків впливу людини на гідросферу; <i>добирає</i> математичний апарат для розв’язання навчальних завдань.	год.). Льодовики. Багаторічна мерзлота (1 год.). Практична робота № 5 “Опис водного об’єкта за картою” (1 год.). Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні та мінеральні води (1 год.). Водні ресурси (1 год.). Людина і гідросфера. Узагальнення (1 год.).	Пр пр по й л бе (бу Пр Ро во Ві пр
Учень/учениця: <i>розуміє</i> зміст понять «біосфера», «тип ґрунту», «ареал»; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв’язки об’єктів і явищ в біосфері для розв’язання запропонованої життєвої / навчальної проблеми; <i>бере</i> активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; <i>представляє</i> самостійно або з допомогою вчителя інформацію про ґрунти своєї місцевості; <i>характеризує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб властивості ґрунтів, використовуючи відповідну наукову термінологію; <i>презентує</i> приклади власного досвіду зі збереження тваринного, рослинного світу та ґрунтів своєї місцевості; <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв’язки об’єктів і явищ у біосфері для розв’язання запропонованої життєвої проблеми.	Тема 4. Біосфера та ґрунти(3 год.) Складові біосфери, взаємозв’язки між оболонками Землі (1 год.). Біологічні ресурси та закономірності їх поширення. Практична робота № 6 “Складання ланцюга живлення для лісі/в степу/на лузі/у водоймі своєї місцевості” (1 год.). Властивості ґрунтів. Типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів світу. Практична робота № 7 “Порівняння властивостей ґрунту і гірської породи”. Земельні ресурси. Людина і біосфера (1 год.).	Пр вик тво “Ст гру Роб кар Тві Роб про діл рол гір у р Чом зай Еко дос дом Пр Еко
Учень/учениця: <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо природних комплексів, які можна розв’язати дослідницьким способом; <i>розуміє</i> значення співробітництва у розв’язанні навчальної проблеми; <i>взаємодіє</i> в групі для розв’язання навчальної проблеми; <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами.	Тема 5. Природні комплекси (4 год.). Природні комплекси як наслідок взаємозв’язків між компонентами природи. Практична робота № 8 “Аналіз схем кругообігу води, кисню, карбону в природі” (1 год.). Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості (1 год.). Види природних комплексів. Практична робота	Роб про (кв вза «Лі «Лі біос «Ат біос «Гі Пр есе уні

	№ 9 “Характеристика одного з природних комплексів своєї місцевості за алгоритмом» (1 год.). Природне середовище та його охорона (1 год.).	(діл печ Пр схе при пре Ек при вод
Учень/учениця: пояснює зміст поняття «антропосфера»; <i>обирає</i> з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення існуванню зони контакту людини з природою; <i>взаємодіє</i> в групі для розв’язання навчальної проблеми; <i>створює</i> самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації щодо впливу людини на компоненти географічної оболонки в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв; <i>використовує</i> наукові факти для формулювання власних суджень щодо зв’язків антропосфери з іншими оболонками Землі; <i>оцінює</i> взаємозв’язок людини з іншими сферами навколишнього середовища; <i>пропонує</i> власні заходи зі збереження природного середовища своєї місцевості.	Тема 6. Антропосфера (2 год.) Антропосфера – географічний та соціальний простір життя і діяльності людини. Зв’язки антропосфери з іншими оболонками Землі (1 год.). Урок узагальнення (1 год.).	Роб бук Дос для май Мо «Л сер Роб про сер біо “Е Ау пла
Резерв - 2 год.		